

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ «РОСТОК»

ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ

4 клас (І семестр)

Методичні рекомендації для роботи з навчальним посібником «Читанка» (І частина)

Зміст

I. Мета, завдання, зміст предмета.....	1-4
II. Методичні рекомендації до планування і проведення уроків за діяльнісною технологією.....	5-19
III. Планування уроків. Оцінювання.....	20-22
IV. Календарно-тематичне планування.....	23-24

I. Мета, завдання, зміст предмета

Особливістю предмета «Літературне читання» в 4 класі є закріплення набутих знань за попередні роки навчання в початковій школі та забезпечення готовності школярів до успішного вивчення української літератури в 5 класі. Тому у випускників початкової школи буде розширюватися коло читацької діяльності, поглиблюватися й систематизуватися літературні знання, удосконалюватися навички читання.

Назва предмета «Літературне читання» в 4 класі відповідає його меті: розвиток особистості молодшого школяра засобами різних видів читацької діяльності; формування читацької, комунікативної та інших ключових компетентностей; збагачення емоційно-ціннісного, естетичного, соціального та пізнавального досвіду; розвиток образного, критичного і логічного мислення та літературно-творчих здібностей. Досягнення мети передбачає розв'язання завдань із закріплення розвитку літературних компетентностей: розширення знань про дитячу літературу різної тематики і жанрів; опрацювання художніх, науково-художніх текстів через поглиблення структурно-сміслового і образного аналізу; безпечне й критичне використання медіа та створення медіапродуктів; самостійна робота з різними видами і джерелами інформації; виявлення себе в різних видах літературно-творчої діяльності; закріплення уміння з повноцінної навички читання; розвиток інтересу й здатності до самостійної читацької діяльності.

Відповідно до вказаних вище мети і завдань предмета «Літературне читання» в освітній технології «Росток» представлено навчальний посібник Читанка для 4-го класу в двох частинах. Його зміст відповідає змістовим лініям Типової освітньої програми,

розробленої під керівництвом Савченко О. Я.: 1. «Пізнаємо простір дитячого читання». 2. «Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного». 3. «Взаємодіємо усно за змістом прослуханого». 4. «Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів». 5. «Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою». 6. «Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією». 7. «Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти».

Реалізуючи вказані змістові лінії програми учні відповідно вчать:

(Вказані уміння вчитель може використовувати під час формулювання мети уроку)

1. Пояснювати цінність книг, читання, роль бібліотек; розповідати про свої читацькі уподобання; розрізняти твори усної народної творчості та авторські, наводити їх приклади, називати імена і прізвища відомих українських письменників; знати назви, сюжети кількох фольклорних і літературних творів; розповідати напам'ять 5-6 віршів, кілька прислів'їв, скоромовок, загадок.

2. Володіти повноцінною навичкою читання вголос і мовчки; усвідомлювати важливість уміння вправно читати для успішного навчання; самостійно застосовувати прийоми виразного читання та декламування напам'ять; самостійно виділяти у тексті і пояснювати значення незнайомих слів, висловів, термінів; самостійно й усвідомлено застосовувати різні види читання під час опрацювання змісту текстів різних видів; здійснювати самоконтроль, самооцінку якості свого читання і розуміння змісту; за потреби застосовувати прийом перечитування тексту чи окремих частин.

3. Критично сприймати усну інформацію; аналізувати й уточнювати її; сприймати і розуміти художній, науково-художній тексти; відтворювати зміст усного повідомлення відповідно до мети; брати участь у колективному обговоренні змісту почутого (уважно слухати й розуміти запитання вчителя, думки, міркування однокласників, аргументовано доповнювати їхні відповіді, обстоювати власну позицію); висловлювати власне ставлення, оцінні судження до усного повідомлення, змісту тексту; обґрунтовувати думки, спираючись на власний досвід; визначати позицію співрозмовника, погоджуватися з нею або заперечувати її; обґрунтовувати власні погляди, підтверджувати їх прикладами або власними спостереженнями, враховувати думки інших осіб; брати участь у розігруванні діалогу; дотримуватися норм культури спілкування.

4. Повноцінно сприймати, практично розрізняти тексти різних видів; розуміти текст, пояснювати, який художній образ/образи створив письменник та що основне хотів передати; визначати і характеризувати події, явища, мотиви вчинків дійових осіб;

установлювати і пояснювати смислові зв'язки між частинами тексту; складати план твору та користуватися ним для переказу; знаходити і пояснювати причинно-наслідкові зв'язки; самостійно визначати тему і основну думку твору; самостійно застосовувати різні види переказу; пояснювати, які словосполучення, вислови допомагають краще уявити картини природи, місце події, зовнішність персонажів, їхні характери, вчинки, стосунки з іншими героями; знаходити у тексті засоби художньої виразності та з'ясовувати їх роль; називати основні жанри творів письменників; самостійно визначати головних і другорядних персонажів твору; характеризувати персонажа за його вчинками; визначати мотиви, наслідки його вчинку; співвідносити вчинок із загальноприйнятими нормами людської моралі; виявляти внутрішній стан героя, його почуття, зміну емоційного настрою; визначати, самостійно розрізняти жанрові ознаки літературних творів; формулювати продуктивні запитання до тексту; пояснювати мотиви вчинків героїв, авторське ставлення до них; висловлювати емоційно-оцінні судження до вчинків персонажів; самостійно ознайомлюватися з текстом та орієнтуватися у його змісті, визначати тему, висловлювати власне судження.

5. Розрізняти та наводити приклади книжок за тематичною, жанровою, авторською приналежністю; пояснювати мету їх читання; самостійно користуватися довідково-інформаційним апаратом дитячих книжок; пояснювати свої читацькі уподобання, наводити приклади книжок, яким надає перевагу; самостійно читати, розуміти зміст прочитаних книжок та висловлювати власні емоційно-оцінні судження; брати участь у колективній дискусії за змістом прочитаних книжок, виявляти активну читацьку позицію; дотримуватися етичних норм культури спілкування; самостійно складати письмовий відгук на прочитану книжку.

6. Розрізняти і пояснювати особливості передачі інформації у різних видах медіапродукції; створювати медіапродукт (*кадри мультфільму, замітка до газети, колаж тощо*) за вибором; наводити приклади, де і як можна перевірити одержану інформацію; створювати рекламу за аналогією; знаходити і пояснювати різницю між фактами і думками про них; обстоювати власну думку, дотримуватися культури спілкування.

7. Самостійно виконувати завдання на зміну, доповнення, словесне ілюстрування твору; доповнювати твір новим персонажем, подією; передавати прочитане в інсценізації, поєднуючи різні засоби виразності (слово, жест, міміка, рухи); використовувати відомі прийоми для створення казки.

У 4 класі внесено зміну в саму назву підручника – «Читанка». Така назва, на нашу думку, вказуватиме вже на «дорослішання» навчального предмета літературне читання та ускладнення завдань літературознавчого характеру. Тому відповідно й назви розділів мають філософське спрямування: (І частина) 1. «Книжки вчать розуміти світ і себе». 2. «Малюємо словом природу». 3. «Із джерел народної мудрості». 4. «Пишаємося рідною країною»; (ІІ частина) «Пишаємося рідною країною» (продовження теми з І семестру). 5. «Літературна світлиця». 6. «Зарубіжна література». 7. «Зростаємо справжніми людьми».

Якщо проаналізувати вивчення тем у початковій школі, то у змісті «Читанки» вони є наскрізними. Тому в 4 класі є можливість закріплювати формування світоглядних понять, основа яких закладалася у попередніх класах і які сприяють моральному, етичному та естетичному розвитку особистості засобами художнього слова.

2 клас	3 клас	4 клас
Літо, до побачення. Здрастуй, школо	Від слова – до книги	Книжки вчать розуміти світ і себе
Любимо, вивчаємо, бережемо українську мову. Перлинки української мови	Цікава книга природи	«Малюємо» словом природу
Чарівниця зима	Зимові радощі	Із джерел народної мудрості
Наша славна Україна	Щоб у серці жила Батьківщина	Пишаємося рідною країною
Світ дитинства	З чистого джерела народної творчості	Літературна світлиця.
Світ чарівних казок	Славетні письменники України	Зарубіжна література
	Літературні казки. Байки	Зростаємо справжніми людьми
	У світі фантазій і творчості	

Зміст підібраних творів та рекомендованих завдань до кожного розділу відповідають таким принципам літературного читання: художньо-естетичному (зміст утверджує морально-етичні і патріотичні цінності у покоління, яке по праву є майбутнім нашої нації); тематично-жанровому (ознайомлення з різними жанровими формами: вірші, оповідання, казки, малі форми усної народної творчості, науково-популярні твори, байки, п'єси, уривки з повістей-казок тощо); літературознавчому (введення у зміст підручників елементарних літературознавчих понять: тема, дійові особи, засоби художньої виразності, запровадження короткого ознайомлення із біографією авторів).

II. Методичні рекомендації до планування і проведення уроків за діяльнісною технологією

1. Структура уроків та особливості їх побудови.

Діяльнісний підхід дає змогу організувати творчу діяльність учнів у межах навчального предмета читання через спостереження, дослідження, самостійний пошук інформації; виконання спеціальних вправ на розвиток уяви та літературної творчості: складання казок, оповідань. Розвивальний характер навчальної діяльності пов'язаний з тим, що діяльність дитини будується шляхом сходження від загального до часткового.

Діяльнісний метод навчання – це коли учень не набуває знань у готовому вигляді, а здобуває їх сам у процесі власної навчально-пізнавальної діяльності. Тому відповідно й структура уроку відкриття нових знань за діяльнісною технологією має свої особливості:

1. Мотивація до навчальної діяльності (*самовизначення: хочу, можу, потрібно*).
2. Актуалізація знань і фіксація утруднення в діяльності.
3. Виявлення місця і причин труднощів та побудова проєкту виходу з утруднення.

Постановка навчальної задачі (*мети уроку*).

4. Вихід з утруднення та проблемне пояснення нового матеріалу.
5. Первинне закріплення у зовнішньому мовленні.
6. Самостійна робота із самоперевіркою.
7. Включення нового матеріалу в систему знань і повторення.
8. Рефлексія навчальної діяльності.

(Аналіз вимог до кожного етапу уроку показує, що учні мають можливість: тренувати свої здібності до самовизначення; виконувати пробну навчальну дію, фіксувати свої утруднення; виявляти й формулювати проблему, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; враховувати різні думки, ставити перед собою мету; працювати за планом, висувати гіпотези, шукати інформацію, отримувати з текстів потрібну інформацію, враховувати різні думки й узгоджувати спільну позицію; здійснювати самоконтроль, корекцію власних дій; виконувати рефлексію діяльності, проводити самооцінку її результатів.)

Методичним стрижнем уроків читання є закономірності сприйняття учнями художнього твору, а процесуальною основою – різні види читацької діяльності учнів. Шлях аналізу твору – це той ключ, яким учитель «відкриває» твір для учнів, вводить їх у його неповторний світ. Академіком О. Я. Савченко розроблена така типова послідовність етапів опрацювання учнями творів:

1. Мотиваційна підготовка до сприймання твору.
2. Первинне ознайомлення зі змістом твору. Коротке ознайомлення із життям і творчістю автора. Словникова робота та бесіда на виявлення рівня емоційного сприймання твору.

3. Аналітичне читання: смисловий, структурний, художній аналіз твору (поглиблений аналіз твору), що має практичну спрямованість і здійснюється на основі багаторазового перечитування.
4. Самостійна робота в процесі аналізу твору. Поглиблена робота з лексикою твору. Удосконалення якостей читацької навички: тренування у виразному читанні, виконання творчих завдань.
5. Включення нового матеріалу в систему знань. Узагальнення прочитаного. Творча робота
6. Рефлексія діяльності.

Разом з тим Олександра Яківна відзначала, що універсальної структури уроків не може бути. Тому, враховуючи особливості уроків читання за діяльнісною технологією, урок читання можна будувати так:

1. Мотивація до навчальної діяльності (*самовизначення: хочу, можу, потрібно*).
2. Перевірка домашнього завдання. (*Цей етап можна об'єднати з першим.*)
3. Актуалізація знань, фіксація утруднення в діяльності та виявлення його причин. Визначення теми уроку.
4. Вихід з утруднення через первинне ознайомлення із змістом твору. (*Словникова робота і бесіда на виявлення рівня емоційного сприймання твору.*)
5. Первинне закріплення через аналітичне читання твору.
6. Самостійна робота у процесі аналізу твору. (*Поглиблена робота з лексикою твору. Виконання завдань на засвоєння знань*)
7. Включення нового матеріалу в систему знань. (*Узагальнення прочитаного через виконання завдань для закріплення і розширення знань та розвитку творчості.*)
8. Рефлексія навчальної діяльності.

Методичні рекомендації у роботі з навчальними посібниками

Головною особливістю «Читанки» в 4 класі є наповнення її матеріалом, який здатен формувати вдумливого читача на основі залучення учнів до активної навчальної діяльності. Кожен пропонований розділ у логічній послідовності забезпечує літературний розвиток молодших школярів.

Матеріалом для мотивації уроків літературного читання та проведення першого уроку в 4 класі пропонується матеріал із назвою «Вступ» (с. 3-6). Ознайомлення з підібраним матеріалом та виконання запропонованих завдань сприятимуть усвідомленню учнями про користь книг та розумінню яким повинен бути справжній читач: *читати вдумливо та із задоволенням; слухати й обговорювати прочитане та досліджувати і розуміти його, висловлювати власну думку; будувати діалоги за прочитаним або інсценізувати; пізнавати світ емоцій і почуттів, мріяти на основі прочитаного тощо* (с. 4).

Урок можна розпочати з бесіди про враження від прочитаних книг влітку й представлення щоденника читача. На наступних уроках варто продовжити цей вид діяльності, для забезпечення можливості усім учням надати можливості виступити.

На цьому ж уроці потрібно провести знайомство з новим підручником. За порадою Олександрів Яківни Савченко: «Перша зустріч з «Читанкою» має викликати в учнів інтерес до нової книги та процесу читання. Оскільки підручник – це різновид книги, на цьому уроці важливо привернути увагу до розгляду всіх його елементів, звернутись до змісту, прочитати назви розділів» [2, с. 171]. Учні висловлюють думки про його зміст через бесіду. Наприклад: *«Про що ви зможете прочитати в новому підручнику? З якими новими жанрами ознайомитесь? Що привернуло вашу увагу в змісті? Які імена авторів вам відомі, а які є для вас новими?» тощо.*

Особливої уваги заслуговує в «Читанці» малюнок (с. 3) «Літературної країни» та висловлюється думка про можливість участі в мандрівці цією країною, мотивуючи зачитуванням висловлювань про роль книги в навчанні, про роль читання (с.3-4).

Враховуючи особливість навчального посібника з читання, що в ньому учні можуть виконувати творчу діяльність, то й поданий малюнок повинен стати діяльнісним під час вивчення усієї теми: спочатку підкреслити або обвести його назву, розмалювати зображення дітей і за власним бажанням підписати їх імена. У подальшій роботі з «Читанкою» до поданого малюнка потрібно повертатися, по мірі вивчення літературознавчого матеріалу, та кольоровими олівцями виділяти вивчений літературний матеріал, робити на ньому записи. Так буде створена інтелект-карта Літературної країни. Її девізом може стати звертання: «Якщо мрієш стати справжньою Людиною, читай книги».

Для підсилення основних завдань розділу на основі поданого малюнка можна разом з учнями створити інформаційно-виставкову зону (офіційна назва простору, де будуть влаштовуватися тематичні виставки літератури), презентаційну зону (простір, де проводяться живі заходи – зустрічі з авторами, презентації нових видань чи читацькі бенефіси тощо) або читацький осередок (затишне місце з полицями, м'якими пуфами чи

килимком, де діти презентують свої улюблені книжки однокласникам). Для оформлення таких зон можна використати ідеї з інтернет-світлин:

Наступним кроком ознайомлення з підручником йде виконання практичних робіт: запис на малюнку одного за вибором висловлювання (с.3-4), робота з інтелект-картою та створення власної про читання (с.4-5), ознайомлення із піснею «Пісенька про книги» (с. 6) та перегляд тем, які вивчатимуться у I семестрі (с. 6).

Починаючи з 2-го класу, через зміст розділів «Любимо, вивчаємо, бережемо українську мову» та «Від слова – до книги» закладалося в учнів осмислення геніального винаходу людства – книги. Саме тому мета першого розділу **«Книжки вчать розуміти світ і себе»** є продовження формування у випускників початкової школи книжкової культури, підтримання й розвиток інтересу до читання книг та усвідомлення їх ролі в розвитку особистості. Учні повинні звернути увагу, що назва дороги на малюнку (с. 3), по якій ідуть діти, вказує на цінність цього шляху.

Перший розділ «Читанки» представлено темами: «Велике диво – книжка» (с. 7-12), «Шана книгам» (с. 13-16), «Читання – особливий процес» (с. 17-20), «Вчимося розуміти себе» (с. 21-28). Між вивченням цих тем рекомендовано провести нестандартні уроки для практичного «контакту» з книжками на вивчаючу тему розділу: «Робота з дитячою книжкою», «Презентація книг із домашньої бібліотеки», «Урок-інсценізація», «Бібліотечний урок». На такі уроки можна використовувати опрацьовану учнями самостійно дитячу літературу із рубрики «Для читайликів».

Діагностування знань з вивченого розділу рекомендовано проводити на окремому уроці «Перевір свої досягнення» (с. 29-31). На ньому повторюється вивчений матеріал, робляться узагальнення, систематизуються набуті знання, формуються навчальні дії під час виконання творчих завдань або презентацій уже зроблених раніше робіт. Такі уроки отримали назву уроків рефлексії і можуть бути нестандартними. Так щоб вони пройшли цікаво, їх можна провести у формі літературної вікторини, конкурсу, поділивши клас на групи та виконуючи розроблені завдання в навчальному посібнику. До такого уроку можна

заздалегідь деякі завдання запропонувати учням для самостійного виконання і представлення їх на уроці.

Враховуючи вироблені літературні компетентності учнів конкретного класу та автономію вчителя, пропоновану кількість годин на вивчення тем розділу вчитель може змінювати та визначати матеріал для обов'язкового виконання в класі або пропонувати для самостійного опрацювання учнями у різних формах організації навчальної діяльності (індивідуально / в групах / у парах).

Мотиваційним (оскільки мотивація є необхідною умовою входження в діяльність) початком вивчення першого розділу може бути обведення кольоровими олівцями його назви (с.6), повторне прослуховування і підспівування пісні «Пісенька про книги», виконання першого завдання (с. 7).

Для роботи над першою темою цього розділу *«Велике диво – книжка»*, завданням якої є розширення знань учнів про особливість та цінність книжок у житті людей, поглиблення знання про роль бібліотек і бібліотекарів, пропонується два уроки. Вироблені за три роки навчання у початковій школі читацькі компетентності учнів конкретного класу «підкажуть» педагогу чи зможе він два твори опрацювати на уроці, чи краще провести смисловий і структурний аналіз кожного твору на окремих уроках.

Читацька діяльність у роботі над твором (с. 10-11) організовується так, щоб досягти свідомого читання, цілісного сприймання і розуміння тексту. З цією метою використано пораду Олександри Савченко в приділенні уваги *«смислового аналізу текстів, що є основою його розуміння»* та враховано що *«...випускники початкової школи мають усвідомлено сприймати і розуміти фактичний зміст, основний смисл прочитаного тексту»* [2, с. 77]. У доборі завдань до прочитаного тексту дотримано поетапного проходження осмислення тексту: перше ознайомлення із текстом, орієнтування у фактичному змісті тексту і виявлення емоційного сприйняття прочитаного; читання-аналіз тексту, словникова робота; поглиблений смисловий аналіз тексту (пояснення образних засобів твору, робота над запитаннями, вибіркове читання, обговорення заголовка, розмірковування над головною думкою або висновками тощо). Також приділено увагу структурному аналізу тексту: орієнтування в будові тексту, складання плану тексту (встановлення послідовності подій), діалогічна взаємодія читача з текстом (самопостановка запитань), переказ.

Для узагальнення прочитаного підготовлені завдання (с.12) на дописування речення та пошук пояснення змісту речення у тексті. (Учні повинні знайти таке пояснення: *«Розумна книга дарує людям багато розумних думок і робить добрішими їхні серця»*).

Для розширення знань про значимість книг, на цьому уроці рекомендовано звернути увагу на виконання завдання в рубриці «Для читайликів». У ній запропоновано учням самостійно ознайомитися із творами Василя Сухомлинського до вивчаючої теми даного розділу. Цей матеріал буде використаний на бібліотечному уроці «Твори Василя Сухомлинського про книги», який бажано провести у бібліотеці з активною участю бібліотекаря. На таких уроках у виступах учнів значно допоможуть «Щоденники читача». Читацький щоденник (щоденник читача, читацький журнал, зошит читача) – це особистий журнал читача, у якому він/вона записує інформацію про прочитані рекомендовані книги або за власними уподобаннями.

Ведення читацького щоденника допомагає школярам висловити головну думку твору кількома реченнями, а вказуючи автора, головних героїв – краще запам'ятовує ці дані. Головна мета постійного заповнення читацького щоденника – навчити дитину аналізувати прочитане, робити висновки, розвивати пам'ять, культуру читача.

Логічним продовженням першої теми даного розділу стає потреба у формуванні правильного відношення до книги, а допоможе в цьому робота над темою «Шана книгам» (с. 13-16). Опрацьовуючи зміст поданих творів, учні вчать шанувати книги та прославляти їх цінність. Закріпленням цих понять буде практична робота у створенні інтелект-карти (с. 14).

Матеріалу для осмислення теми дібрано чимало цінного для одного уроку, тому вчитель, враховуючи можливості учнів, має право виконувати їх за вибором. Наприклад, вчитель сам читає вірш «Пісня про книжку» або підготовлені три учні та кожен з них називає слово до обраного значення (с.13). Із поданих запитань можна обрати для опрацювання лише перше, а інші винести на підсумковий урок розділу. Створення інтелект-карти рекомендовано розпочати на уроці, а завершити завдання – самостійно.

Підготовкою до сприймання оповідання «Письменник-книголюб» є вірш на с. 14. Для проведення цікавої роботи над значенням слів можна запропонувати учням обрати і зачитати те, яке найбільше зацікавило й розповісти де його чув чи використовував у власному мовленні. (Звертати увагу учнів на правильне наголошування слів.) А на закріплення роботи над значенням слів потрібно зачитати речення із тексту з цим словом, словосполученням і висловити думку щодо мети його використання автором.

У даному розділі учні ще отримають можливість вчитися правильно читати книги під час опанування теми «Читання – особливий процес» (с. 17-20). На цю тему пропонується відвести два уроки. Мотиваційним етапом може бути обмін думками щодо читання як особливого процесу та обмін враженнями від створення інтелект-карт про книжки за завданням на с. 4. Випускники початкової школи повинні знати, що будь-яка інформація для чогось потрібна і тому важливо замислюватись над прочитаним. Також вони повинні знати шляхи становлення людини поінформованою: уважне і вдумливе читання, розмірковування над змістом прочитаного, його аналіз, висловлювання власної думки та порівняння з іншими, пошук й оцінювання інформації тощо.

Для створення проблемної ситуації можна поставити запитання: «Чи потрібно дотримуватися правил під час читання і якими вони можуть бути?». А вже розв'язанням проблемної ситуації стане робота над правилами читання від Івана Огієнка (с. 17) та виконання завдань до них (с.18).

Згідно поетапного проходження осмислення тексту проводиться далі робота над науково-популярним текстом Олександри Савченко «Як читають книжки». Він має пізнавальний характер, пояснює процеси і правила читання різної літератури доступною для школярів мовою. Окремим уроком може стати робота над жанрами творів (с. 19-20) та з поверненням уваги до малюнка про Літературну країну і роботи з ним (с.3).

Для демонстрування учням значимості читання у формуванні особистості, утвердження морально-етичних цінностей введено тему «*Вчимося розуміти себе*» і зокрема робота над твором Анатолія Дімарова «Для чого людині серце» (с. 21-29). (До цієї теми буде повернута увага в кінці навчання учнів у початковій школі. Остання тема в 4 класі «Зростаємо уроки, тому для кожного класу окремо потрібно врахувати ефективність розподілу завдань. Першим уроком може бути загальне ознайомлення з текстом, орієнтування у його фактичному змісті та виявлення емоційного сприйняття прочитаного, а домашнє завдання варто запропонувати підготувати відповіді на запитання за вибором (с. 27). На другому

уроці відбувається опрацювання тексту через поглиблення смислового й образного аналізу (пояснення образних засобів твору, робота над запитаннями, вибіркоче читання, обговорення заголовка, розмірковування над головною думкою або висновками тощо) та структурному (орієнтування у будові тексту, встановлення послідовності подій та складання плану тексту).

На сторінці 28 пропонуються завдання для надання можливості учням виявляти себе у різних видах літературно-творчої діяльності. Тому вчитель сам приймає рішення яка творчість для його учнів буде більш результативнішою: одна за вибором чи розподілити усі між окремими групами учнів.

Реалізуючи змістову лінію «Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти», потрібно обов'язково знайти можливості для інсценізації казки. Спочатку це може бути інсценізація фрагмента, внесення доповнень у зміст казки. Також цей твір можна використати для виступу перед учнями інших класів (тематичний урок), під час проведення нестандартного уроку до Міжнародного дня дитячої книги.

Останнім уроком даного розділу, як і в інших розділах, є тема «Перевір свої досягнення» (с.29-30). На допомогу вчителю розроблені завдання, які здатні діагностувати знання й уміння учнів з вивченого розділу та взяти до уваги їх навчальний поступ у подальшому навчанні. На цьому уроці можна також завершити виконання пропущених завдань або надати можливість учням презентувати творчі роботи (якщо хтось із-за певних причин ще не виступав). Хорошою нагодою стане повідомлення про початок участі в довготривалому навчальному проєкті до Міжнародного дня дитячої книги. Маючи план нестандартного уроку, учні пробують себе на наступних уроках у ролі Читайлика, Королеви книг, вивчають пісні про книжки тощо. (Головне щоб така робота логічно вписувалась в урок.) Така системна інтеграція творчої діяльності буде хорошою основою у проведенні нестандартного уроку в квітні місяці.

Після осмислення учнями ролі книг важливо розкрити роль значимості слів у них. Тому наступною метою розділу «**Малюємо словом природу**» (с. 31-55) є мовленнєвий розвиток

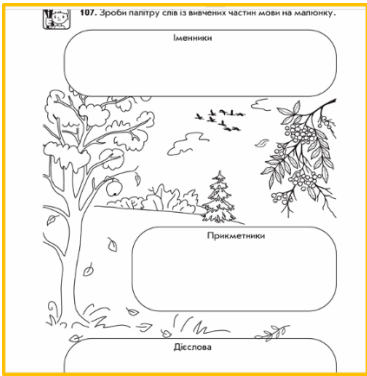
учнів через особливу увагу до слів. З цією метою було використано методичну пораду Олександри Яківни Савченко що: *«Опрацювання образних засобів художніх творів має на меті розвивати в учнів яскравість та виразність мовлення, розширювати словниковий запас, образне мислення, уяву»* [2, с. 96]. Науковиця радила ознайомлювати учнів з роллю образних засобів (синонімів, антонімів, слів з переносним значенням, багатозначними словами, фразеологічними зворотами) практично, знаходити їх у художніх творах, де вони досить широко представлені. Тому теми цього незвичайного розділу представлено з такими назвами й в такому порядку: «Краса українського слова» (с. 31-38), «Вчимося словом бачити, відчувати дивосвіт» (с. 38-42), «Малюємо словом природу» (с. 42-47), «Збагачуємося образними словами» (с. 47-52). У дібраних творах українських письменників/письменниць Тараса Шевченка, Лесі Українки, Максима Рильського, Юрія Збанацького, Олеся Гончара, Ганни Черінь, Надії Красоткіної, Леся Мовчун особливо яскраво виражено образні засоби. (Доповнити цей список українського письменства можна на уроках під час роботи з дитячими книжками.) Важливо щоб вчитель/вчителька сам/сама поринув у чарівний світ слів та запалив цим вогником своїх учнів.

У роботі над словами важливо якнайбільше використовувати кольорові олівці для їх підкреслювання, а особливо яскраві слова записувати в спеціальний зошит «Словникова палітра» та в класі оформити зону для їх розміщення. Так ми емоційно впливатимемо на сприймання словникового розмаїття слів.

Сама назва першої теми «Краса українського слова» вже говорить про роботу з красивими словами в нашій рідній мові. З цією метою було обрано твір української письменниці, мовознавиці Леся Мовчун «Мова калинова, солов'їна і просто улюблена» (с. 32-33) та уривок із твору Олеся Гончара «Слово про рідну мову» (с.35-36). До уроку ще введено матеріал на розвиток образного, критичного і логічного мислення, літературно-творчих здібностей, створення хмари слів про рідну мову. Якщо для певного класу цього матеріалу досить багато, то учням з високим рівнем літературних компетентностей варто запропонувати для виконання творче завдання на с.37. Але обов'язково з такими учнями потрібно провести обговорення можливого формату виконання роботи на основі переглянутої довідки та підказки (с. 38, 49). Для інших учнів усне сприймання інформації – це також буде один із способів навчання.

Ознайомлення із наступною темою цього розділу *«Вчимося словом бачити, відчувати дивосвіт»* (с.38-42) відкриває можливості вчити учнів мистецтву внікнення в сутність слів, насолодження їх красою звучання та можливістю словом передавати красу навколишнього світу. Ця робота здійснюється на основі дослідження вірша Надії Красоткіної «А в Україні

Учні повинні також відчутти процес збагачення образними словами, вчитися цьому мистецтву. Тому інформація до теми «Збагачуємося образними словами» (с. 47-52) не повинна залишитися поза увагою школярів. Захопленість учнів описом природи та їх активність під час виконання завдань підкажуть вчителю як розподіли підготовлений матеріал на два уроки (рекомендація: 1 урок – с. 47-50, 2 урок – с. 51-52). На другому уроці повторюється або виконується інтегроване завдання з української мови (4 клас, I частина, вправа 107).

Довідка.
Осінь, чарівниця, золота, фарбує, листочки, жовті, метелики, жовтогарячі, кружляє, падолист, ниточка-павутинка, небесна, синь, замріяні, вбрання, листячко, килим, небеса, промінець, прохолода, травичка, тріпотіння, курликання, відліт, шелест, хмаринка, мальовничий, привабливий, сумний, яскравий, по-жовклий, легенький, сонячний, чарівний, позолотити, виблискувати, красуватись, палахкотіти, вражати, вимальовувати, торкатися, злетіти, багрянити, золотити, війнув, захвилювався, притомився, задрімав, стрепенувся, повіває, завітав, гомонить, засяяв, виблискує.

- Склади й запиши речення, використовуючи записані слова.
- Передай свої почуття краси осені у власному творі.

Важливо щоб свої емоції учні логічно передавали через кольорове виконання завдань. Так, наприклад, перший абзац інформації про слова у рамці (с. 47) пропонувати підкреслити або обвести двома кольорами, тому що кожне з них має свою головну думку. Створювати палітру образних слів Осені кольоровими олівцями:

ОСІНЬ ЗОЛОТАВА

1. Осінь, тиша, падолист, ниточка-павутинка, земля-матінка, вбрання, листячко, небеса, небо, промінець, прохолода, травичка, листопад, ліс, хмари, тріпотіння, курликання, відліт, шелест, хмаринка, замріяність.
2. Жовтогарячий, оксамитовий, багрянолистий, неповторний, осінній, золотий, мальовничий, привабливий, попелястий, листяний, холодний, мідний, похмурий, сумний, яскравий, срібноголосий, золотокосий, прозорий, усміхнений, осяяний, духмянний, безлистий, по-жовклий, легенький, сонячний, чарівний.
3. Зарожевіти, позолотити, виблискувати, готуватися, лунати, красуватись, палахкотіти, вражати, вимальовувати, торкатися, злетіти, обгорнути, оповити, золотити, війнув, зазмер, захвилювався, притомився, задрімав, заблищав, стрепенувся, повіває, завітав, гомонить, засяяв, виблискує, кружляє.
4. Тихо, щедро, восени, всюди, повільно, обережно, зрідка, мелодійно, мрійливо, таємниче, легенько.
5. Срібна павутинка, осінні фарби, схвилювані листочки, прозоре повітря, привітне сонечко, сонячні зайчики, густа зелень, неспокійне курликання, золототкана ковдра, небесна синь, замріяні дерева.
6. Завітав вересень, задрімав листочок, притомилось сонечко, верби плачуть, сонце пестить, земля вкривається, вітер грається, перешіптуються берізки.
7. Журавлі-веселики, осінь-трудівниця, осінь-чарівниця, ліс-казкар, дуб-красень, вітер-чарівник, хмаринки-пушинки, берізки-подруженьки, вересень-чарівник, пустун-вітерець, промінчики-ниточки.
8. Осінь, немов чарівниця; вітерець, ніби пустотливий хлопчик; листочки, немов барвисті метелики; осінь, наче митець; бризки, як сонячні зайчики; курликання, немов плач; листочки, наче парасольки.

Важливо щоб творчі роботи учні завершили виконувати як проєктне завдання та поступово, у міру виконання завдання, здавали на перевірку. В класі доречно буде організувати виставку цих робіт, щоб однокласники з ними ознайомлювалися та автори – презентували їх.

Підсумковий урок з вивченого розділу «Перевір свої досягнення» (с. 53-54) можна провести як діагностувальний, через усне опитування і самостійне виконання завдання за вибором, так і як презентаційний, обравши в групах/парах завдання для його представлення. Головне, що вчитель/учителька повинен/повинна ознайомитися із розробленими завданнями та обрати для виконання ті, які будуть найефективнішими для своєї класу, враховуючи можливості учнів.

Золотим фондом української літератури, який несе людям перевірену життям мудрість, є усна народна творчість. Ще з 1-го класу учні дізнавалися про людські цінності на основі змісту українських народних казок. У наступних класах знання про усну народну творчість розширювалися, а їх цінність порівнювалося із перлинками, чистим джерелом. У 4 класі вже стоїть завдання упорядкувати, систематизувати ці знання та пізнавати сутність мудрості, яка закладена в творах усної народної творчості. Тому мета розділу **«Із джерел народної мудрості»** розширювати знання учнів про усну народну творчість як особливо цінну форму народного мистецтва(с. 55-84).

Розпочинаючи вивчення нового розділу, як і кожного, рекомендовано розпочати з мандрівки дорогами Літературної країни: вибір творів усної народної творчості, їх розмальовування, можна дописати відсутні назви (прислів'я, мирилки, скоромовки, пісні). Також мотиваційним елементом вивчення цього розділу може бути організація виставки книг на цю тему.

Мотивацією та актуалізацією знань до вступу вивчення розділу пропонується матеріал на с. 55, з яким доречно буде попрацювати кольоровими олівцями. Особливої уваги слід надати завданню щодо обміну враженнями від «літературної експедиції» в 3 класі (II частина, с. 31). Якщо в когось із учнів завдання не виконано, то рекомендовано його виконати в 4 класі. Також мотивуючим і цікавим може бути створення куточка з українським оформленням «Із джерел народної мудрості» або з іншою назвою. Це може бути макет української хати з відповідним декором, де може розміщуватися важлива інформація та зона для проведення певних етапів уроку, виступів учнів. Згадуємо, візуалізація, інтерактивність, зміна форми діяльності – одні з головних факторів успіху.

Заглиблення у зміст творів усної народної творчості створює умови для розширення своїх соціальних і моральних знань, що сприяє вихованню почуття справедливості, доброти, любові до рідного краю, збагаченню активного словника влучними висловами. З цією метою у «Читанці» використано дослідження українського письменника, етнографа Василя Скуратівського. У першій темі цього розділу «Народна скарбниця» учні дізнаються як і де можна пізнавати таємниці мудрої скарбниці. Цю ідею використано для виконання домашнього завдання у проведенні «літературної експедиції» до своїх рідних (с. 61, 68, 72, 74, 79, 83). Такі завдання спонукають учнів збагачувати знання про усну народну творчість та більше дізнатися про своїх членів сім'ї, родини: їх життя, уподобання, захоплення тощо.

Об'ємний матеріал даної теми розрахований на два уроки. На першому уроці слід зацікавити збіркою «Погостини» та ознайомити із уривком оповідання «Слово про дідуся та бабусю», уточнити розуміння значення слів, словосполучень, обговорити найголовніші запитання (с. 59-60). На другому уроці здійснюється аналітичне читання оповідання.

Об'ємна тема цього розділу «Духовний дивосвіт українського народу» розділена на частини: «Прислів'я та приказки» (с. 62-68), «Загадки. Лічилки. Мирилки. Скоромовки» (с. 68-72), «Притчі. Легенди» (с. 72-74), «Українські народні казки» (с. 74-79), «Українські народні пісні» (с. 79-83). Про ці теми в учнів вже є певні знання, тому логічним буде проведення етапу актуалізації знань через бесіди, перегляд творчих робіт за 3-й клас (с. 62).

Також слід звернути увагу учнів, що головна інформація про жанри усної народної творчості представлені на українських рушниках (с. 62, 71, 73, 74). Тому важливо кожен рушник розмальовувати, підкреслювати інформацію, яку потрібно знати різними кольорами. Для підсилення вивчаючої теми, її емоційного сприймання, варто в організованій тематичній зоні класу повісити вишиті рушники, в скарбничку складати найважливішу інформацію про усну народну творчість, організовувати виставку робіт.

Перед читанням науково-художнього тексту на с. 64 варто поцікавитися в учнів чи мали вони досвід створювати мінікнижечки про прислів'я (при наявності таких робіт, варто рекомендувати їм поділитися досвідом або продемонструвати в класі роботи інших учнів школи), а тоді вже запропонувати дізнатися про виконання такої роботи видатним

українським письменником. На другому уроці цієї теми відбувається ознайомлення з інформацією на с. 67-68, яка повинна зацікавити учнів для проведення «літературної експедиції» в межах родинного кола та продовжити створення власної книжечки прислів'їв. Орієнтиром поділу на прислів'я можуть бути рекомендовані теми на с. 63.

Вивчення незвичайної теми «Загадки. Лічилки. Мирилки. Скоромовки» можна організувати у створеній тематичній зоні. Кожен жанр народної творчості рекомендовано розподілити між учнями для зачитування інформації з підручника, а відповідні завдання вони пропонують однокласникам для виконання. На наступному уроці під час перевірки домашніх завдань слід пропонувати іншим учням виступити в цій же тематичній зоні. Так само можна провести вивчення тем «Притчі. Легенди», «Українські народні казки». Перше читання творів варто давати учням з високим рівнем навички читання.

Матеріал теми «Українські народні пісні» має бути представленим цікаво, зрозуміло, практично. Сучасні діти найкраще реагують на інтерактивність уроку. Тому інтегрований урок літературного читання і музичного мистецтва буде ефективною формою вивчення нового матеріалу про цей вид народної творчості. Урок потрібно попередньо узгодити з вчителем музичного мистецтва або провести самостійно з широким використанням фонограм. (Щоб виконання пісень проходило успішно, їх слова рекомендовано роздрукувати учням.) Для мотивації вивчення теми можна перше завдання (с. 79) узгодити з учнем/ученицею та заздалегідь запросити на урок співучу сім'ю (родину).

Підсумковим уроком даного розділу може бути урок-презентація творчих робіт за вибором учнів. У його проведенні варто залучити двох ведучих (дідуся і бабусю), які будуть вести діалог з учням, наче з гостями. Ведучими можуть бути як запрошені дідуся з бабусею, а можуть і самі учні зіграти роль. Головне, щоб створити умови справжніх «погостин» з виконанням завдань на с. 84 та найцікавіших завдань із вивченого матеріалу.

Мета останнього розділу «Пишаємося рідною країною» (с. 85-93) розпочати поглиблення знань про Україну, про українські традиції, у зв'язку із приходом зимових свят, а в II семестрі розділ поповниться новими темами. Мотивуючим завданням цього розділу пропонується вірш Романа Завадовича «Наша Батьківщина» та висловлювання Григорія Сковороди (с.85). У їх змісті потрібно звернути увагу на вислови, що є честю і славою для українців, що потрібно для цього робити, яке це має значення для людини. Головні думки варто підкреслювати кольоровими олівцями та надати можливість учням висловити своє розуміння прочитаного.

Завдання першої теми «Вивчаємо, шануємо, зберігаємо українські традиції» – розширювати знання учнів про народні традиції Святвечора та обрядові зимові пісні. Актуалізацією знань є представлення українських традицій на малюнках (с. 85-86) та виконання практичного завдання до них. Учні можуть ділитися враженнями від участі у таких святкуваннях, знаннями про них. Подані малюнки повинні бути розмальовані, що підсилить емоційне сприйняття інформації. На уроці можна розмалювати лише найголовніші фрагменти: вінок, колоски, зірку, одяг дівчинки, а вдома завершити роботу.

Останні дві теми можна також проводити у створеній зимовій тематичній зоні, а в кінці семестру провести інтегрований урок-виставу «Зберігаємо українські традиції».

Для розвитку інтересу й здатності до самостійної читацької діяльності; розширення знань про дитячу літературу різної тематики і жанрів; вироблення уміння самостійно ознайомлюватися з текстом, орієнтуватися у його змісті, визначати тему, висловлювати власне судження у читанці пропонується література в рубриці «Читайлик». Тому учням потрібно рекомендувати її для самостійного опрацювання, а на окремих уроках «Робота з дитячою книгою» або «Бібліотечний урок» створювати умови для обміну враженнями від прочитаного. У разі відсутності певного матеріалу, можна роздрукувати аркуші для групового його опрацювання. А так як освітня програма з мовно-літературної галузі побудована на основі Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом Савченко О. Я., то логічна можливість для таких уроків використовувати твори із «Читанок» за авторством Олександри Яківни Савченко.

У кінці I семестру доцільно організувати виставку найкращих «Читанок» із творчими завданнями. Крім діагностування навички читання, ефективно також провести обмін враженнями від вивченого матеріалу, від роботи у «Читанках», від проведених уроків, щоб врахувати побажання, думки учнів у роботі з II частиною.

Використана і рекомендована методична література

1. Пушкарьова Т. О., Топузов О. М. Інтегративно-діяльнісна педагогіка: Т. О. Пушкарьова, О. М. Топузов / монографія – Київ : Педагогічна думка, 2019. – 304 с.
2. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах: О.Я. Савченко / посібник для вчителя – Київ : Освіта, 2007. – 334 с.
3. Савченко О. Я. Система міжпредметних завдань на уроках літературного читання: О.Я.Савченко / методичний посібник – Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. – 104 с.

III. Планування уроків. Оцінювання

Плани уроків є робочими матеріалами вчителя. Їх форма (схема, план), структура (відповідно до обраної класифікації типів уроків), спосіб фіксації у паперовому варіанті (на аркушах «Читанки») є зручним для використання під час уроку. Сам план уроку можна прописувати за структурою діяльнісної технології:

1. Мотивація до навчальної діяльності. (Самовизначення: хочу, можу, потрібно.)
2. Перевірка домашнього завдання. (Цей етап може бути складовою частиною першого.)
3. Актуалізація знань, фіксація утруднення в діяльності та виявлення його причин. Визначення теми уроку.
4. Вихід з утруднення через первинне ознайомлення із змістом твору. (Словникова робота і бесіда на виявлення рівня емоційного сприймання твору.)
5. Первинне закріплення через аналітичне читання твору.
6. Самостійна робота у процесі аналізу твору. Поглиблена робота з лексикою твору.
7. Включення нового матеріалу в систему знань. (Узагальнення прочитаного, виконання творчих завдань.)
8. Рефлексія навчальної діяльності.

Згідно плану уроку в навчальному посібнику фіксується:

- тема й мета уроку; (Мета уроку має розкривати очікувані результати навчання, які планується досягнути упродовж уроку. Характерними ознаками запланованого комплексу навчальних завдань мають бути: відповідність навчальних завдань можливостям учня виконати його; дидактична доцільність і дозованість навчальних завдань; взаємопов'язаність і поступове нарощування складності навчальних завдань тощо.)
- структура уроку, згідно послідовності навчальних завдань;
- визначаються навчальні завдання для індивідуальної / групової / фронтальної роботи учнів.

Учителям, які лише розпочали професійну діяльність, доцільно ще планувати тривалість роботи над завданнями, щоб забезпечити раціональність використання навчального часу на уроці.

Домашні завдання

Під час планування організаційних форм роботи на уроці важливо враховувати, що в умовах компетентнісно орієнтованого навчання посилюється значущість роботи з формування навичок самоорганізації і самонавчання, уміння виокремлювати серед потоку інформації тієї, яка цікавить найбільше, яка потрібна для виконання певного навчального завдання тощо.

Однією із форм самоосвітньої діяльності учнів може бути самопідготовка в позаурочний час. Її зміст, характер, форми роботи вчитель скеровує через пропозицію дидактично

доцільних навчальних завдань на вибір учнів. Здебільшого такі завдання спрямовані на розвиток пізнавального інтересу, творчих умінь. Також їх метою може бути самовдосконалення учнів з урахуванням результатів формувального оцінювання. Завдання для самопідготовки мають забезпечувати диференціацію освітнього процесу з урахуванням вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей здобувачів освіти, їхніх пізнавальних інтересів та готовності самостійно виконувати те чи інше завдання.

Оцінювання

Оцінка — результат оцінювання, що відображає рівень досягнення результатів навчання учнів відносно очікуваних результатів навчання, визначених відповідною навчальною програмою, який виражається вербально або кількісно (у рівнях).

Оцінювання в закладах освіти виконує такі функції: формувальна (забезпечення відстеження динаміки навчального поступу учнів та визначення їх особистих навчальних потреб); діагностувальна (виявлення стану набутого досвіду, з'ясування причин утруднень, відстеження динаміки процесу навчання); мотиваційна (активізація внутрішніх мотивів до навчання через конструктивне оцінювання, що викликає почуття задоволення від результату); коригувальна (спрямування зусиль на подолання виявлених труднощів шляхом індивідуалізації завдань та підходів); розвивальна (мотивування до рефлексії, самовдосконалення, аналізу власних сильних і слабких сторін через якісний зворотний зв'язок); управлінська (забезпечення інформацією для ухвалення рішень щодо академічної успішності, необхідності підтримки, переведення до наступного класу та моніторингу якості навчання на рівні закладу освіти).

Основними видами оцінювання в закладі освіти є формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) та державна підсумкова атестація. Формувальне оцінювання спрямоване на відстеження динаміки навчального поступу учнів та визначення його навчальних потреб. Воно здійснюється педагогічним працівником, а також шляхом взаємооцінювання та самооцінювання учнями. Поточне оцінювання здійснюється на визначених етапах освітнього процесу з метою перевірки відповідності досягнутих результатів очікуванню за допомогою спеціального інструментарію. Підсумкове оцінювання здійснюється шляхом зіставлення досягнутих результатів навчання з очікуваними та поділяється на тематичне, семестрове та річне. Тематичне оцінювання здійснюється на основі поточного оцінювання за структурною одиницею навчальної програми та/або результатів виконання підсумкової (діагностувальної) роботи. Семестрове оцінювання є узагальненням результатів навчання наприкінці вивчення всіх структурних одиниць програми, передбачених для відповідного періоду навчання та/або підсумкових семестрових робіт. Річне оцінювання здійснюється на основі семестрових оцінок.

Оцінювання результатів навчання здійснюється за такими шкалами: вербальна шкала — передбачає оцінювання за допомогою словесних формулювань; рівнева шкала — визначає чотири рівні: початковий (П), середній (С), достатній (Д), високий (В);

Вербальна шкала	Рівнева шкала
потребує істотної підтримки для досягнення результатів навчання	Початковий рівень (П)
потребує ситуативної підтримки для досягнення результатів навчання	Середній рівень (С)
має успіхи в досягненні результатів навчання	Достатній рівень (Д)
має значні успіхи в досягненні результатів навчання	Високий рівень (В)

Правила застосування шкал: для учнів 1–2 року навчання формувальне, поточне та підсумкове оцінювання здійснюється виключно за вербальною шкалою; для учнів 3–4 року навчання формувальне оцінювання здійснюється за вербальною шкалою, а поточне — за вербальною або рівневою; підсумкове — за рівневою шкалою.

З 2026 року в освітньому процесі відбуваються такі ключові зміни: запроваджується єдина система оцінювання для всіх рівнів освіти; посилюється роль формувального оцінювання; чітко визначаються критерії оцінювання результатів навчання; розширюється використання різних шкал оцінювання (вербальної, рівневої); акцент переноситься з перевірки знань на оцінювання компетентностей.

Система оцінювання в Новій українській школі базується на чітко визначених критеріях, які забезпечують комплексний підхід до визначення навчальних досягнень учнів. Вона орієнтується не лише на перевірку знань, а й на оцінювання всієї навчальної діяльності, включаючи мислення, практичні дії, рівень самостійності та здатність до взаємодії з іншими.

Оцінювання результатів навчання — це систематичний процес виявлення, аналізу та фіксації рівня досягнення учнем очікуваних результатів, визначених Державним стандартом базової середньої освіти, з метою підтримки особистісного розвитку, корекції освітнього процесу та формування підсумкових результатів.

IV. Календарно-тематичне планування (І семестр, 3 год на тиждень – 48 год)

№	Назви розділів, теми уроків	Календарний строк	Дата проведення	Примітки
1	Вступ. Знайомство з новим підручником: зміст, умовні позначення. Обмін враженнями від прочитаних творів влітку й представлення щоденника читача. (С. 3–6)			
КНИЖКИ ВЧАТЬ РОЗУМІТИ СВІТ І СЕБЕ				
2-3	Вступ до розділу (с. 4–6). ВЕЛИКЕ ДИВО – КНИЖКА. Роман Завадович. Наша книжка. Легенда. Перший бібліотекар. (С. 7–12)			
4	ШАНА КНИГАМ. Юрій Шкрумеляк. Пісня про книжку. Валерій Шевчук. Письменник книголюб. (С. 13–16)			
5-6	ЧИТАННЯ – ОСОБЛИВИЙ ПРОЦЕС. Іван Огієнко. Із правил читання. Олександра Савченко. Як читають книжки. (С. 17–20)			
7	Робота з дитячою книжкою.			
8	Презентація книг із домашньої бібліотеки (за уподобаннями)			
9-10	ВЧИМОСЯ РОЗУМІТИ СЕБЕ. Анатолій Дімаров. Для чого людині серце. (С. 20 – 29)			
11	Урок-інсценізація казки Анатолія Дімарова «Для чого людині серце»			
12	Бібліотечний урок. Твори Василя Сухомлинського про книги			
13	Підсумковий урок. Діагностична робота. Перевір свої досягнення. С. 29 – 31)			

МАЛЮЄМО СЛОВОМ ПРИРОДУ				
14	Вступ до розділу (с. 31). КРАСА УКРАЇНСЬКОГО СЛОВА. Леся Мовчун. Мова калинова, солов'їна і просто улюблена. Олесь Гончар. Слово про рідну мову. (С. 32– 38)			
15	ВЧИМОСЯ СЛОВОМ БАЧИТИ, ВІДЧУВАТИ ДИВОСВІТ. Надія Красоткіна. А в Україні ранки дивовижні. (С. 38–42)			
16	МАЛЮЄМ СЛОВАМИ ПРИРОДУ. Максим Рильський. Осінь-маляр із палітрою пишною. Тарас Шевченко. За сонцем хмаронька пливе. Леся Українка. Вже сонечко в море сіда. (С. 42–47)			
17	Урок-конкурс декламаторів віршів			
18-19	ЗБАГАЧУЄМОСЯ ОБРАЗНИМИ СЛОВАМИ. Юрій Збанацький. Фарби осені. Ганна Черінь. Осіння вистава. (С. 47–52)			
20	Робота з дитячою книжкою. Тема читання: «Дивовижна краса природи»			
21	Робота з дитячою книжкою. Обмін враженнями від прочитаних книг.			

22	Підсумковий урок. Діагностична робота. Перевір свої досягнення. (С.53 – 55)			
ІЗ ДЖЕРЕЛ НАРОДНОЇ МУДРОСТІ				
23-24	Вступ до розділу (с. 55). НАРОДНА СКАРБНИЦЯ. Василь Скуратівський. Слово про дідуся і бабусю. С. 56–61)			
25 -26	ДУХОВНИЙ ДИВОСВІТ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ. ПРИСЛІВ'Я Й ПРИКАЗКИ. Іван Франко – збирач та видавець прислів'їв та приказок. (С. 62–68)			
26-27	ЗАГАДКИ. ЛІЧІЛКИ. МИРИЛКИ. СКОРОМОВКИ. (С. 68–72)			
28	ПРИТЧІ. ЛЕГЕНДИ. (С. 72–74)			
29-30	УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ КАЗКИ. (С. 74–79)			
31	Робота з дитячою книжкою. Тема читання: «Українські народні казки»			
32	УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ. Ой на горі тай женці жнуть. Зеленеє жито, зелене. (С. 79–83)			
33	Робота з дитячою книжкою. Тема читання: «Усна народна творчість»			
34	Урок-презентація творчих робіт.			
35	Підсумковий урок. Діагностична робота. Перевір свої досягнення. (С.84)			
ПИШАЄМОСЯ РІДНОЮ КРАЇНОЮ				
36	Вступ до розділу (с. 85–86). ВИВЧАЄМО, ШАНУЄМО, ЗБЕРІГАЄМО УКРАЇНСЬКІ ТРАДИЦІЇ. Народні традиції Святвечора. Василь Скуратівський. Погостини (уривок). (С. 87–89)			
37	Робота з дитячою книжкою. «Зимові традиції українського народу»			
38	ОБРЯДОВІ ПІСНІ: КОЛЯДКИ, ЩЕДРІВКИ. Добрий вечір тобі, пане господарю. (С. 90–93)			
39	Робота з дитячою книжкою за темою. «Обрядові пісні»			
40	Робота з дитячою книжкою. «Зимові традиції українського народу».			
41	Урок-свято. Шануємо, зберігаємо українські народні традиції			
42	Бібліотечний урок			
43-44	Презентація книг із домашньої бібліотеки Представлення улюбленої книги із домашньої бібліотеки: <i>назва, автор, чим цікава книга і чи радиш читати іншим, що нового дізнався/дізналася, чому навчився/навчилася, що здивувало; як описані ситуації можуть допомогти у життєвих ситуаціях.</i>			
45	Урок-гра. Літературна вікторина			
46	Обмін враженнями з ведення щоденника читача за I семестр. Діагностування навички читання вголос.			
47	Рекомендації творів, книжок для самостійного читання на зимових канікулах			
48	Підсумковий урок за I семестр			